

Pericopa Mišpatim - Depărtează-te de cuvântul mincinos [anul 5779]



Este știut că nu e voie să mințim, iar pericopa noastră își propune să susțină acest lucru apelând la autoritatea înțelepților care spun: " Depărtează-te de cuvântul mincinos" (Exod 23:6). În nenumărate locuri în Tora ni se amintește asta: "Să nu depui mărturie mincinoasă împotriva apropiatului tău" (Exod 20:16); "Dacă cineva va păcătui ... și va jura o minciună" (Leviticul 5:21); "Să nu vă mințiți unul pe altul ... și să nu jurați minciuni pe numele meu" (Leviticul 19: 11-12). Din toate aceste versete reiese clar că în mod absolut nu este voie să minți. Dacă ne uităm la contextul în care sunt spuse, toate modalitățile de comunicare se referă la încheierea unei afaceri cu cineva, participarea la un proces juridic sau o depunere de mărturie. În toate aceste cazuri minciuna lovește drepturile sau interesele celeilalte persoane. O astfel de minciună este interzisă.

Aceași idee apare într-o Mișna foarte renumită, în tractatul Avot 1:18: "Raban Șim'on Ben Gamliel spune:"Existența lumii se bazează pe trei lucruri: adevăr, dreptate și pace, fiindcă în Tora s-a spus: (Zaharia 8:16) „Judecați în porțile voastre cu adevăr, dreptate și pace”. Vedem că aici "adevărul" este plasat în context juridic. Întrebarea care se pune este dacă există situații în care merită să mințim sau chiar este bine să o facem? Cum trebuie să ne comportăm când minciuna este în favoarea celuiilalt? Întrebarea asta ne-am pus-o în pericopa Șmot și am promis că vom căuta răspunsul. Astăzi vom încerca să îl găsim. În Șulhan Aruch, Even Haezer 65:1 (cartea din secolul 16 scrisă de Yosef Karo care cuprinde toate legile, poruncile, obligațiile și interdicțiile evreilor) se enunță: "Este o mițva să înveselești pe mire și mireasă și să dansezi în fața lor și să-i spui miresei ce frumoasă e, chiar dacă nu e frumoasă". Nu numai că această minciună nu este interzisă, ci este chiar o "mițva", adică o obligație, fiindcă din pricina acestei minciuni mireasa se va simți grozav în ziua bucuriei ei și, oricum, este o mițva să o înveselești pe mireasă. În Talmud mai găsim și alte exemple de asemenea false minciuni.

În Talmud, tractatul Baba Meția 23:b scrie că chiar și un *talmid chacham*, adică un student la yeșiva, care este numit "elev deștept" și sunt multe restricții asupra lui, poate în trei subiecte să devieze de la adevăr. Primul, numit *bamasechet*, adică "În tractat" este că poate să spună din cauze de modestie că nu a învățat un tractat (un volum) chiar dacă el îl cunoaște foarte bine. Al doilea *bepuriya*, adică "În fertilitate", în care din nou din cauză de modestie să nege detalii despre intimități cu soția lui. A treia se numește *beispuza*, adică "În ospetie", dacă ai fost primit foarte frumos ca musafir de cineva, poți să nu povestești exact despre asta lăudându-i prea mult, ca nu cumva să se năpustească toată lumea acolo. Al treilea caz seamănă cu cele amintite mai sus, adică minciuna se spune în beneficiului celuiilalt. Dar în primele două exemple avem ceva nou și anume că minciunile se spun din cauză de azeziune la anumite valori, în acest caz modestie și sobrietate. Din aceste exemple vedem că minciuna însăși nu este interzisă, dacă aduce rezultate bune sau promovează ceva de valoare sau face altcuiva o plăcere. La creștini este știut că orice fel de minciună este interzisă. Aurelius Augustinus (354-430), episcopul orașului Hipo din nordul Africii, unul din cei mai importanți filozofi și teologi creștini, a scris o carte despre importanța respectării adevărului în orice caz. Într-unul din exemplele extreme, el aduce în discuție următoarea dilemă: un om fuge de un asasin care îl amenință că-l omoară. Tu îl ascunzi pe fugar și atunci vine asasinul și te întreabă dacă persoana pe care o caută este aici. A spune adevărul este o sentință de moarte pentru fugar. Dar să spui că fugarul nu este aici este, totuși, o minciună. Aceasta este dilema creștinilor.

Această îndoială este foarte departe de calea rabinică evreiască. În Exod 1:15-16 ne este povestită teribila întâmplare în cursul căreia faraonul a hotărât ca fiecare nou născut evreu să fie omorât, astfel încât a ordonat celor două moașe, Șifra și Pua ca, în momentul în care se naște un copil și văd că este băiat, să-l omoare. Cele două moașe decid cu curaj să-l mintă pe faraon, ca să-i salveze pe copiii spunând: "Evreicele nu sunt ca egiptencele, pentru că sunt viguroase și nasc înainte ca moașa să ajungă la ele" (versetul 19). Cu privire la această minciună, care a primit aprobare divină, este scris că "Domnul a făcut bine moașelor ... El le-a făcut case" (versete 20-21). Hakadoș Baruch Hu le laudă pe cele două moașe pentru salvarea copiilor prin minciună și le și dăruiește case. Vedem din nou că minciuna în asemenea împrejurări este o mițva, iar autoarele sunt recompensate..

Sunt foarte multe și alte asemenea exemple în Tora. În Midraș Agada BaMidbar 20 ne este povestit că Aharon Hacoheh, când a văzut că relațiile între doi frați, Reuven și Șim'on se înrăutățesc, a mers la Reuven și i-a spus: Simeon a venit la mine și mi-a spus că a vrut să se împace cu tine dar ezită, fiindu-i rușine să-ți propună împăcarea. Aharon mergea apoi la Șim'on și-i spune aceeași minciună despre Reuven și așa a reușit să-i împace pe cei doi. Povestea asta vine să-l laude pe Aharon și să sublinieze importanța păcii și înțelegerii între oameni. În Pirkei Avot 1:12 ni se recomandă: "Să fii prin discipolii lui Aharon, care iubește pacea și urmărește pacea". Nu are nici o importanță că Aharon a mințit de două ori, o dată pe Reuven și o dată pe Șim'on. Aceste minciuni sunt considerate benefice și lăudabile, fiindcă prin ele s-a făcut pace în poporul Israelului.

În Geneza 18:12 scrie că atunci când îngerii i-au spus lui Avraham că va avea un băiat peste un an, Sara a râs: "Și Sara a râs în sine zicând ... și domnul meu este bătrân". Când Hakadoș Baruch Hu îi relatează lui Avraham replica Sarei, El o modifică așa: "Pe bune, să mai nasc eu care sunt bătrână?" (18:13). Deci Hakadoș Baruch Hu îi schimbă cuvintele lui Sara de parcă ea ar fi spus că "eu sunt bătrână", pe când, în realitate, Sara a spus că Avraham este bătrân. Despre asta ne spune Rași aici: "Scriptura a schimbat pentru pace, că doar ea a spus că domnul meu e bătrân". Vedem din nou marea importanță a păcii și împăcării.

Încă un exemplu din Geneza 50:16-17 din zicerile fraților lui Iosef după moartea lui Iacov: "Înainte de a muri, tatăl tău a poruncit: Așa să-i spuneți lui Iosef: „ Te rog iartă acum păcatul fraților tăi și păcatul lor pentru că te-au răsplătit cu rău. Și acum iartă, te rugăm, vina robilor Domnului tatălui tău !". Rași ne spune aici: "Au schimbat cele spuse ca să fie pace, că nu așa i-a poruncit Iacov". Și în Talmud, tractatul Levamot 65:b scrie: "[Omul are voie să schimbe vorba pentru pace](#)".

Din toate aceste exemple și multe altele vedem că atunci când, fie patriarhii, fie mamele noastre își schimbă spusele pentru pacea și binele altora, schimbarea asta este bine venită. Să ținem minte că păcatul groaznic de Lașon HaRa (limbă rea) este a spune adevărul despre cineva, un adevăr care jignește și ponegrește pe cineva.

Spre deosebire de atitudinea creștină care interzice minciuna în orice formă, Toraua și înțelepții nu văd neapărat un merit în respectarea adevărului sau un cusur în a minți. Totul depinde de context și împrejurări. Rezultă deci, că, de multe ori a spune adevărul poate fi un mare păcat (Lașon HaRa), iar a spune o minciună poate fi o mare mițva (Șifra și Pua). Toraua ne încarcă cu o mare responsabilitate pe fiecare dintre noi, cerându-ne să chibzuim de fiecare dată în funcție de valoarea reală a deciziilor noastre.

Marii înțelepți au recomandat întotdeauna prudența în cazurile de abatere de la adevăr fără o justificare bună, în deplin consens cu textul din Talmud, tractatul Yoma 69:b: "[Sigiliul lui Kadoș Baruch Hu este adevărul](#)".